

Nr 142.

Av herr Pers, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa lån till främjande av bostadsproduktionen m. m.

I proposition nr 228 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen, bl. a., att medgiva, att för ökning av statens bostadslånefond må såsom lån från statsverkets fond av rusdrycksmedel disponeras för år 1922 ett belopp av 15,000,000 kronor.

Det allmänna ekonomiska läget synes emellertid vara sådant, att allvarliga betänkligheter böra hysas mot ett fortgående på den väg, som under de senaste åren följts i ändamål att stimulera till omfattande bostadsbyggnad i städer och stadslignande samhällen. Såsom framgår av propositionen har den alldeles övervägande delen av 1921 års understöd av hit hörande art kommit städer, köpingar och municipalsamhällen tillgodo och det är tydligt att så även kommer att bliva fallet med de nu ifrågavarande medlen. Men depressionen inom handel och industri har redan orsakat en betydlig minskning av befolkningstillväxten i städerna. Sålunda ökades Stockholms befolkning under år 1921 med allenast 2,254 personer mot en ökning av 4,587 personer år 1920 och 6,745 personer 1919. Västerås stads folkmängd, som förut varit stadd i stark ökning, har nu en mycket obetydlig sådan. Det synes vara i övervägande grad sannolikt, att såväl i Stockholm som andra städer och orter med mera omfattande industri- och handelsverksamhet under innevarande och väl även närmast följande år någon nämnvärd ökning av befolkningen icke kommer att äga rum, om den ej rent av kommer att gå tillbaka.

I den mån någon bostadsbrist ännu består torde till följd av dessa förhållanden en avsevärd lättnad däri vara att emotse under den närmaste framtiden, helst som någon bostadsproduktion givetvis kommer att fortgå,

även om statens stöd uteblir i denna form. En omfattande byggnadsverksamhet kommer ju också att fortgå i år på grundval av 1921 års understödsmedel.

Det förtjänar omnämnas, att medan, som nyss sagts, Stockholms befolkning under år 1921 växte med allenast något över 2,000 personer, bostadsbeståndet enligt vad Stockholms stads statistiska kontor meddelat samtidigt ökades med ej mindre än 4,109 eldstäder. *Medelsiffran* för boendetätheten i Stockholm har i själva verket aldrig varit så gynnsam som nu. Den bostadsbrist, som ännu tilläventyrs förefinnes i huvudstaden, är att döma härav väsentligen orsakad av bristfällig behovsanpassning. För en förbättring i detta avseende är, såsom socialstyrelsen övertygande visat, den fria flyttningsrättens återinförande genom hyresstegringslagens avskaffande en nödvändig förutsättning; enligt styrelsens av allt att döma välgrundade mening skulle en sådan åtgärd komma att medföra en väsentlig lättnad å bostadsmarknaden.

I propositionen synas här angivna synpunkter icke hava skänkts något beaktande. Departementschefen stöder sig på ett statens byggnadsbyrås utlåtande av den 5 november 1921 med förslag till fortsatta statsåtgärder på hithörande område. Det är ganska naturligt, att ett statsorgan, som sedan åratal varit inriktat på en enda uppgift, ett kraftigt stimulerande av byggnadsverksamheten, skall vara benäget att i denna verksamhet se den enda räddningen ur den bostadsbrist, som ännu består, samt lätt nog komma att förbise, att läget förskjutit sig därhän, att andra faktorer börja framträda, vilka snabbt synas komma att omkasta förhållandena oavsett allt bostadsbyggande. Att märka är vidare, att de fem månader, som förflutit från det byggnadsbyråns avgav sitt utlåtande, låtit dessa andra faktorer betydelse framstå i betydligt klarare dager. Följderna av den ekonomiska depressionen göra sig med varje dag allt mera gällande. Det blir allt tydligare, att vårt land under krigsåren blivit överindustrialiserat och att en avsevärd del av industribefolkningen för framtiden måste beredas utkomst inom andra näringar, därest ej en betydande emigrationsrörelse skall framtvingas. Att genom ett omfattande bostadsbyggande i städer och andra industrisamhäl- len där kvarhålla dessa övertaliga kan i längden icke undgå att framkalla menliga verkningar av olika slag. Förbises bör ej att all byggnadsverksamhet är synnerligen kapitalkrävande. Departementschefen beräknar, att med den föreslagna lånesumman byggnader för en sammanlagd kostnad av 45,000,000 kronor skola bringas till stånd. Det är alltså fråga om en ej ringa disposition ur landets knappa kapitaltillgångar, en disposition för ett

i och för sig improduktivt ändamål, vars förverkligande under nu rådande förhållanden kan befaras lända mera till skada än till gagn. Det synes mig påtagligt, att, i den mån medel kunna avses till byggande, desamma med mycket större fög borde användas på landsbygden för skapande av nya jordbrukarehem. Härigenom befrämjades en oundgänglig och önskvärd överflyttning av den övertaliga stadsbefolkningen till jordbruket och gjordes på samma gång från det allmännas sida en insats av direkt produktiv art.

Jag tillåter mig vidare fästa uppmärksamheten på den omständigheten, att ansökningar om lån och statsunderstöd för bostadsbyggande, enligt i propositionen lämnade uppgifter, nedgått med hälften under 1921 mot det belopp, vartill de uppgingo under 1920. Byggnadsbyrån söker visserligen förklaring till dessa förhållanden ur andra orsaker, men det torde vara ganska uppenbart, att dessa icke räcka till att förtaga det intrycket, som man även eljest får av det allmänna läget, att bostadsbyggandet i tätbefolkade samhällen nu icke har samma omfattning som förut.

Ännu en omständighet torde böra beröras i detta sammanhang. För att dessa medel skola komma bostadsbyggandet tillgodo måste kommunerna ikläda sig garanti för deras återbetalning i vederbörlig ordning. Under de år denna lånefond har varit i verksamhet hava kommunerna gjort sådana utfästelser till stora belopp. Bostadskomplex hava uppförts i stor utsträckning. Dessa bostadshus hava emellertid blivit så dyra, att det nu är omöjligt att hålla en så hög hyra, att de därmed kunna förränta byggnadskostnaden och bestrida underhållet, även om statens subsidier icke medräknas. Kommunerna se sig nödsakade göra betydande förluster på dessa företag, därest icke en orimlig hyra skall uttagas. En sådan kommer ju i varje fall att förr eller senare utebliva. Under sådana förhållanden är det föga sannolikhet för att kommunerna skola i fortsättningen ikläda sig garanti för upplåning i här omhandlat syfte, helst med den belastning deras ekonomi nu fått genom arbetslöshetsunderstöd och andra med den ekonomiska krisen sammanhängande förhållanden.

Beträffande den i propositionen berörda bristen på tillgängligt kapital för bostadsbyggande tillåter jag mig den förmodan, att sparbankerna komma att bliva i stånd att stå till tjänst med sådant åt den byggnadsverksamhet, som framspringer ur ett verkligt behov, helst om kommunerna skulle vara villiga och i stånd att öppna en samverkan med dem för detta ändamål.

I förhoppning om att vederbörande utskott skall finna dessa synpunkter beaktansvärda tillåter jag mig hemställa om avslag på den kungl. propositionen i här berörda del.

Stockholm den 1 april 1922.

And. Pers.
